

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**
24/25

12. travnja 2025. u 19.30

ORKESTAR TALIJANSKE ŠVICARSKE

MARKUS POSCHNER, dirigent / JULIJANA AVDEJEVA, glasovir

 LISINSKI

Ludwig van Beethoven
Koriolan, uvertira, op. 62

Petar Iljič Čajkovski
Koncert za glasovir i orkestar u b-molu, op. 23
Allegro non troppo e molto maestoso – Allegro con spirito
Andantino semplice – Prestissimo
Allegro con fuoco

Dmitrij Šostakovič
Deveta simfonija u Es-duru, op. 70
Allegro
Moderato
Presto
Largo
Allegretto – Allegro

Poslije koncerta s umjetnicima razgovara Bojana Plečaš Kalebota.

OSI Orchestra
della Svizzera
italiana

ORKESTAR TALIJANSKE ŠVICARSKE

Osnovan 1935. godine kao Orkestar Radija Talijanske Švicarske (*Orchestra della Radio Svizzera Italiana*), **Orkestar Talijanske Švicarske** (OSI) ove godine slavi 90. obljetnicu, nastavljajući nizati uspjehe pod dirigentskim vodstvom Markusa Poschnera, svojega šefa dirigenta od 2015. Stalni orkestar pri LAC-u (*Lugano Arte e Cultura*, Ticino, Švicarska), publika i kritika s entuzijazmom dočekuju u glavnim kazalištima i koncertnim dvoranama diljem Europe, od Zlatne dvorane bečkog Musikvereina do Berlinske filharmonije, od Velike Festivalske dvorane u Salzburgu do Kölnske filharmonije te od Operne kuće u Frankfurtu do Prinzregententheatera u Münchenu. Od 2022. glavni gostujući dirigent Orkestra je Krzysztof Urbanski, koji je na toj dužnosti naslijedio Vladimira Aškenazija. Orkestar ima vodeću ulogu u tri glavna koncertna ciklusa u Luganu: prvi, *OSI al LAC*, održava se od jeseni do proljeća u Sala Teatro u LAC-u, drugi, *OSI in Auditorio*, održava se u povijesnom domu Orkestra, Auditorio Stelio Molo (RSI) u Bessu, dok će treći, *OSI a Pentecoste*, biti pokrenut u lipnju 2025. u sklopu festivala *Presenza* (2022. – 2024.), s namjerom uspostavljanja redovitog događaja kao posebno osmišljenog vikenda, s predviđenom međunarodnom publikom. Sve navedene inicijative proširene su inovativnim ciklusom *be connected* koji nudi događaje i posebne koncerte diljem Talijanske Švicarske, osmišljenim da pobudi zanimanje nove publike i promiče identitet Orkestra ondje gdje se čini da još uvijek postoje neke prepreke i predrasude u pogledu klasične glazbe. Svojim bogatim koncertnim programom Orkestar je, uz maestra Poschnera i maestra Urbanskog, surađivao i s nizom drugih dirigenata i solista međunarodnoga ugleda, i u Talijanskoj Švicarskoj i izvan regije. Među najpopularnijima su pijanistica Martha Argerich, s kojom Orkestar ima poseban odnos više od dvadeset godina, i violončelistica Sol Gabetta, s kojom je razvio stalno partnerstvo koje je kulminiralo pokretanjem festivala *Presenza* u LAC-u, koji će se u Lugano vratiti 2027. (održava se svake tri godine). U stalnom su razvoju i koncertne aktivnosti u Bellinzoni, kao i u ostatku Talijanske Švicarske, gdje Orkestar redovito nastupa na raznim događanjima svake godine, posebno na području kulturnog posredovanja. Orkestar Talijanske Švicarske podjednako aktivno i snima, u suradnji sa Švicarskom radiotelevizijom na talijanskom jeziku (Radiotelevisione svizzera di lingua italiana, RSI). Nakon što su 2018. godine prvi put dobili prestižnu Međunarodnu nagradu za klasičnu glazbu (ICMA) za snimku svih Brahmsovih simfonija na DVD-u (Sony Classical), Orkestar Talijanske Švicarske i Markus Poschner osvojili su i drugu Međunarodnu nagradu za klasičnu glazbu u siječnju 2025. za CD s djelima Paula Hindemitha i Alfreda Schnittkea (za ECM New Series). Diskografija originalnog i intrigantnog repertoara također uključuje niz CD-ova posvećenih dosad nezabilježenim Rossinijevim djelima, a 2023. proširena je *Petom* i *Šestom simfonijom* Čajkovskog. Također su

vrijedne operne i baletne koprodukcije Orkestra s LAC-om, kao i s nizom međunarodnih partnera. Posljednje, ali ne i najmanje važno, nesvakidašnje su aktivnosti Orkestra za mlade: svake godine u svibnju oko deset tisuća djece posjećuje koncerte posebno osmišljene za njih. Orkestar Talijanske Švicarske pridonosi glazbenom obrazovanju mladih bliskom suradnjom na različitim razinama sa Sveučilišnim konzervatorijem Talijanske Švicarske (Scuola universitaria di Musica Conservatorio della Svizzera Italiana). Koncerti na otvorenom, kinokonzerti i ljetni festivali – uključujući Filmski festival u Locarnu – upotpunjuju godišnji program Orkestra, privlačeći sve brojniju publiku.

Fotografija: OSI

MARKUS POSCHNER

Od osvajanja Njemačke dirigentske nagrade 2004., dirigent **Markus Poschner** redovito gostuje uz vodeće orkestre i u poznatim opernim kućama, uključujući Staatskapelle Dresden, Bamberške simfoničare, Münchensku i Dresdensku filharmoniju, Orkestar Konzerthausa iz Berlina, Simfonijski orkestar Berlinskoga radija i Simfonijski orkestar Bečkoga radija, Bečke simfoničare, Filharmoniju Francuskoga radija, Nizozemsku filharmoniju, Simfonijski orkestar NHK iz Tokija, Berlinsku i Hamburšku državnu operu, Frankfurtsku operu, Stuttgartsku i Bečku državnu operu te Državnu operu iz Züricha. S Orkestrom Talijanske Švicarske, čiji je šef dirigent od 2015., osvojio je prestižnu Međunarodnu nagradu za klasičnu glazbu (ICMA) 2018. za ciklus simfonija Johanna Brahmsa u izdanju Sony Classicala. Od 2017. godine obnaša dužnost šefa dirigenta Orkestra *Bruckner* iz Linza. Godine 2024. s tim je orkestrom i Simfonijskim orkestrom ORF-a iz Beča osvojio Međunarodnu nagradu za klasičnu glazbu za osobita postignuća, za monumentalno izdanje inačica svih Brucknerovih simfonija. Još jedan vrhunac toga zajedničkog projekta bila je nagrada za orkestar godine i dirigenta godine u Austriji, koja im je dodijeljena 2020. S Francuskim nacionalnim orkestrom, Marcus Poschner je osvojio godišnju Nagradu njemačkih diskografskih kritičara za 2021., za produkciju Offenbachove opere *Majstor Péronilla*. Nakon studija u Münchenu i asistiranja *Sir* Rogeru Norringtonu i *Sir* Colinu Davisu, Poschner je najprije postao glavni dirigent Komične opere u Berlinu. Od 2007. do 2017. bio je glavni glazbeni ravnatelj Bremenske filharmonije. U srpnju 2010. Sveučilište u Bremenu imenovalo ga je počasnim profesorom, kao i Sveučilište *Anton Bruckner* u Linzu 2020. godine. Prvi put ravnao je Festivalskim orkestrom iz Bayreutha 2019., tijekom iznimno zapaženoga gostovanja u Abu Dabiju s Wagnerovom operom *Walküre*. U srpnju 2022. Markus Poschner otvorio je Festival u Bayreuthu izvedbom *Tristana i Izolde*, a tom je produkcijom dirigirao i 2023. Markus Poschner najavljen je (od jeseni 2025.) kao sljedeći šef dirigent Baselskoga simfonijskog orkestra.

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU

24/25

9

JULIJANA AVDEJEVA

Pijanistica vatrenog temperamenta i virtuoznosti, **Julijana Avdejeva**, dobitnica je prve nagrade na Međunarodnom pijanističkom natjecanju *Chopin* 2010., koje joj je donijelo međunarodno priznanje zbog „dosljednog [vođenja] područja, u smislu čiste strasti i muziciranja, da ne spominjemo tehničku sigurnost“, u izvedbama koje su bile „pune dubine i boje“ (*The Telegraph*). Godine 2022. *Pittsburgh Post-Gazette* hvalio je Avdejevu, ističući „snagu jedne žene epske veličine“. Nakon rasprodanoga recitala u Carnegie Hallu početkom 2023., Julijana Avdejeva ponovno je nastupila u toj poznatoj dvorani u listopadu 2024., s djelima Chopina i Liszta. Taj je program izvela i na pozornicama u Španjolskoj, Njemačkoj, Francuskoj, Austriji, Italiji i Sjedinjenim Američkim Državama. U proljeće 2025., u sklopu obilježavanja 50. godišnjice smrti Dmitrija Šostakoviča, Avdejeva će izvesti skladateljeva *24 preludija i fuge*, op. 87, u Gewandhausu u Leipzigu, u sklopu Festivala Šostakovič s Orkestrom Gewandhaus, u suradnji s Bostonskim simfonijskim orkestrom. Ciklus će ponoviti i u Berlinu, Barceloni, Madridu i Seonu. Vrhunci izvedbi komorne glazbe u koncertnoj sezoni 2024./2025. uključuju Kvintet Alfreda Schnittkea s članovima Bečke filharmonije na Salzburškom festivalu, Schnittkeov *Koncert za glasovir i gudače* i *Concerto grosso br. 6* s Gidonom Kremerom i Kremeratom Balticom te turneju s Julijom Fischer i Danielom Müller-Schottom na Glazbenom festivalu u Rheingauu, festivalu *Kissinger Sommer* i u londonskom Wigmore Hallu. Nedavni i nadolazeći nastupi uz orkestar uključuju Chopinov *Prvi koncert za glasovir i orkestar* s Orkestrom 18. stoljeća u Kyotu, Osaki, Tokiju i Fukuoki te sa Simfonijskim orkestrom iz Chicaga, Mozartov *23. koncert za glasovir i orkestar* sa Simfonijskim orkestrom iz Baltimorea, Prokofjevlev *Treći koncert za glasovir i orkestar* sa Simfonijskim orkestrom iz Pittsburgha, Beethovenov *Četvrti koncert za glasovir i orkestar* sa Simfonijskim orkestrom Pacifika, Rahmanjinovljevu *Rapsodiju na Paganinijevu temu* s Orkestrom iz Floride i Simfonijskim orkestrom NHK iz Tokija, Bernsteinovu *Drugu simfoniju*, *Doba tjeskobe* s Nacionalnim simfonijskim orkestrom RAI-ja i s Orkestrom iz Minnesote, Chopinov *Drugi koncert za glasovir i orkestar* sa Simfonijskim orkestrom iz Barcelone te Griegov *Koncert za glasovir i orkestar* s Galicijskim simfonijskim orkestrom. Godine 2023. Julijana Avdejeva objavila je album *Resilience*, s djelima Szpilmana, Weinberga, Šostakoviča i Prokofjeva, skladatelja koji su izdržali u vremenima velike političke nestabilnosti. Njezin posljednji album, *Voyage*, koji sadrži kasna djela Frédéric Chopina, objavljen je 2024., a snimka *24 preludija i fuge*, op. 87 Dmitrija Šostakoviča slijedi u proljeće 2025. (sva tri u izdanju Pentatonea). Njezine snimke Chopinovih koncerata s Orkestrom 18. stoljeća i Fransom Brüggenom (2013.), tri solistička albuma s djelima Bacha, Mozarta, Schuberta, Chopina, Liszta i Prokofjeva (2014., 2016., 2017.) te suradnja s Gidonom Kremerom u izvedbama Weinbergove komorne glazbe (2017. i 2019.), zadivljujući su zapis njezine umjetnosti, dopunjen solističkim izdanjem Deutsche Grammophona (2019.), kao dijelom važne zbirke posvećene dobitnicima zlatnih medalja na Natjecanju *Chopin*. #YuliannasMusicalDialogues zanimljiva je online inicijativa koja otvara prostor njezinim poklonicima i obožavateljima glasovira. Redovitim neformalnim objavama na društvenim mrežama otvara internetski dijalog o životu i djelu odabranog skladatelja, pridajući posebnu pozornost detaljima o važnim djelima, dekonstruirajući umjetnost izvedbe.

Fotografija: Wikimedia

Nakon prve glazbene poduke koju je dobio od oca i mjesnih glazbenika, **Ludwig van Beethoven** (Bonn, 1770. – Beč, 1827.) u ranoj je mladosti bio asistent svojem profesoru Christianu Gottlobu Neefu, da bi potom obnašao dužnost dvorskoga glazbenika u Kölnu. Svirao je violu u raznim orkestrima, a prijateljevši se s glazbenicima poput Antoineta Reiche, Nikolausa Simrocka i Franza Riesa, počeo je skladati na narudžbu. Kao član orkestra dvorske kapele imao je priliku putovati i upoznavati plemiće, među kojima su mu neki, poput grofa Ferdinanda Waldsteina, postali prijateljima i pokroviteljima. Godine 1792. odlazi u Beč na studij kod Josepha Haydna, čija je jedinstvena osobnost, unatoč njihovim povremenim neslaganjima, bila poticajna u oblikovanju Beethovenova stila, na koji su utjecali i njegovi kasniji profesori kompozicije Johann Georg Albrechtsberger i Antonio Salieri. U Beč je došao s najvišim preporukama, ubrzo stekavši ugled podjednako kao pijanist i kao skladatelj te pomno gradeći i razvijajući vlastiti glazbeni izričaj i stvarajući temelje za razvoj novih svjetonazora. Unatoč postupnom gubitku sluha, i posljedično – tjeskobi, te osamljeničkoj i ekscentričnoj naravi, u to je doba skladao brojna revolucionarna djela koja su mu donijela velik uspjeh. Potresen nizom osobnih neuspjeha, nakon kojih je uslijedilo dulje razdoblje skladateljskoga zatišja, uspio se uzdignuti, ponajprije zahvaljujući nepresušnoj stvaralačkoj invenciji, ostavivši u svojem kasnom opusu niz vrhunskih ostvarenja, poput posljednjih gudačkih kvarteta i klavirskih sonata. O ugledu koji je uživao tijekom života svjedoči i to što se na ispraćaju u Beču od njega oprostilo više od trideset tisuća ljudi. Stvaralaštvo Ludwiga van Beethovena, kao jednoga od najvažnijih skladatelja u povijesti, moguće je podijeliti na tri razdoblja – rano, srednje i kasno, s djelima utemeljenima na postulatima klasike, revolucionarnim,

inovativnim skladbama te ostvarenjima pisanima jedinstvenim glazbenim izričajem, nerijetko s elementima kontrapunkta. Upravo ta tri razdoblja upućuju na višeslojnost Beethovenove skladateljske osobnosti; on je iz temelja izmijenio svaku glazbenu vrstu kojoj se posvetio, ostavljajući dubok trag u glazbenom stvaralaštvu 19. stoljeća te izravno utječući na njegov daljnji razvoj. Iza sebe je ostavio impozantan opus, u kojem posebno mjesto pripada simfonijama, koncertima, gudačkim kvartetima, sonatama (osobito glasovirskim), orkestralnim i glazbeno-scenskim ostvarenjima.

Kao tradicionalni višestoljetni uvod u glazbeno-scenska ili veća vokalna djela, uvertire su sve do 18. stoljeća nosile naziv *Sinfonia*, iako nisu imale dodirnih točaka sa simfonijom. Tijekom nešto više od dva desetljeća Ludwig van Beethoven skladao je jedanaest uvertira za razne prigode i pod različitim okolnostima, koje danas čine jedan od vrhunaca glazbenoga stvaralaštva 19. stoljeća. Jedna od najčešće izvođenih Beethovenovih orkestralnih skladbi, **Uvertira Koriolan, op. 62**, nadahnuta istoimenom tragedijom austrijskoga pisca Heinricha Josepha von Collina, zaživjela je samostalno i mogla bi se promatrati kao jedna od prvih koncertnih uvertira. Za razliku od većine Beethovenovih djela koja odišu trijumfalnim ozračjem, Uvertira *Koriolan* glazbeni je prikaz poraza i problematizira ideologiju i probleme čovječanstva. Collinova drama iz 1804. godine nadahnuta je legendom o tragičnoj sudbini naslovnoga junaka, a radnja se događa u starom Rimu, u 5. stoljeću prije Krista. Glavni lik, general Koriolan, predvodnik rimske vojske protiv Volščana, ponižen bježi iz prijestolnice nakon što nije pokazao brigu za svoj narod, udruživši se s neprijateljima Rima. No kad dođe do opasnosti od njegova pada, majka i supruga sprječavaju ga da osvoji svoj rodni grad. Naposljetku, rastrgan između ljubavi prema domovini i želje za osvetom, između osjećaja i razuma, Koriolan u pokušaju vraćanja svoje časti počinu samoubojstvo, odustavši tako i od osвете i od života. Collinova tragedija, međutim, nije doživjela velik uspjeh i gotovo je nestala s repertoara, sve dok Beethoven, pet godina poslije, nije skladao uvertiru za vlastitu dramu prema tom tematskom predlošku. U cjelovitoj inačici izvedena je samo jedanput, u palači Beethovenova pokrovitelja, princa Lobkowitza. Ubrzo nakon toga iščeznula je s programa, no uvertira se zadržala na repertoaru kao zasebno djelo, što je možda i bila skladateljeva izvorna namjera. Tiskana je potkraj 1807. godine, a kao samostalna koncertna skladba izvedena je više puta sljedeće koncertne sezone, zbog čega bi se moglo zaključiti da skladatelju više nije bilo važno hoće li se njegova glazba izvoditi u sklopu predstave. U svakom slučaju, neupitno je riječ o jednoj od najranijih i najomiljenijih koncertnih uvertira. U djelu skladatelj zorno iscrtaava širok dijapazon suprotstavljenih raspoloženja u iznošenju glavne teme, kao simbola Koriolanove odlučnosti i borbenosti, protkane uznemirenošću, dok druga, lirski tema zrcali emotivnost i tjeskobu, zgusnute u molbama njegove majke. Te dvije teme čine ekspoziciju djela, budući da Beethoven uvertiru na neki način smješta u sonatni oblik, donoseći izmjene i razvoj tematskoga materijala i zrcaleći Koriolanov prkos, nemir i unutarnja previranja. Slijedi povratak izvornim motivima, uz rekapitulaciju u ponešto izmijenjenom obliku te naposljetku nastup bolne, dojmive *code*, poput prizora mračne izmaglice i iskaza neminovne sudbine.

Fotografija: Wikimedia

Stvaralaštvo **Petra Iljiča Čajkovskog** (Votkinsk, 1840. – Sankt Peterburg, 1893.), podjednako utemeljeno na ruskoj i zapadnoeuropskoj tradiciji, zauzima posebno mjesto u povijesti glazbe. Iako nije bio sklon inovacijama, niti je žudio za osobitim promjenama, njegova je glazba protkana jedinstvenim šarmom i ljepotom, zbog kojih je, unatoč povremenim omalovažavanjima u prošlosti, ostala prepoznatljiva i omiljena. Prvotno se školujući za pravnika, godine 1863. upisao se na novoosnovani Sanktpeterburški konzervatorij, pod vodstvom Antona Rubinsteina, da bi potom prešao na Moskovski konzervatorij. Iznimno sramežljiv i senzibilan, Čajkovski je osjećao pritisak zbog osobnih sklonosti i opredjeljenja, strahujući u vrijeme već izgrađenog ugleda od izolacije. Nepromišljeno stupivši u brak sa samoproglashenom obožavateljicom njegova djela, Antoninom Miljukovom, doživio je živčani slom i otišao u Švicarsku. Zahvaljujući financijskoj potpori bogate udovice Nadežde von Meck, koju nikad nije osobno upoznao, a koja mu je omogućila materijalnu sigurnost i brojna putovanja, godine 1878. napustio je posao na Konzervatoriju, potpuno se posvetivši skladanju. Njihov neobičan odnos i pokroviteljstvo završili su 1890. godine, nakon njezine lažne prijave bankrota te posljedičnog ukidanja naknade i korespondencije o kojima je Čajkovski ovisio. Izgradivši jedinstven skladateljski izričaj u okvirima kasnoromantičarskog stila, stvorio je opus (sa svim glazbenim vrstama) utemeljen na širokim melodijskim lukovima, ujednačenim formalnim obrascima, raskošnom koloritu i živopisnim harmonijskim zbivanjima. Nedugo nakon uspješne praznične *Šeste simfonije (Patetične)* u Sankt Peterburgu, Čajkovski je, na žalost mnogih poklonika, prema službenim izvorima preminuo od kolere, no pojavila su se i nagađanja o samoubojstvu.

Iako već priznat i uspješan skladatelj, Čajkovski je u vrijeme nastanka glasovitoga **Koncerta za glasovir i orkestar u b-molu, op. 23**, 1874. godine, još uvijek tražio odobrenje svojih mentora, primjerice Nikolaja Rubinsteina i Milija Balakireva. Tako

je i svoje novo koncertantno ostvarenje svirao Nikolaju Rubinsteinu, ravnatelju Moskovskoga konzervatorija, kojemu je i namijenio solističku dionicu, očekujući konstruktivnu kritiku ili pokoji tehnički savjet. Pišući Nadeždi von Meck, Čajkovski je istaknuo da je, nakon prvotne tišine, Rubinsteinov odgovor bio razorno osuđujuć, poput istinske bujice kritika; djelo je smatrao bezvrijednim, nespretnim i nesvirljivim, prepunim otrcanih, trivijalnih i nekvalitetnih rješenja. Čajkovski je bio razočaran, zgrožen i povrijeđen takvom reakcijom, no Rubinstein mu je ipak pisao, navevši mu popis promjena koje bi morao unijeti u partituru ako želi da upravo on izvede solističku dionicu. Čajkovski je, međutim, bio nepokolebljiv u nakani da djelo ostavi netaknutim. Odlučio je objaviti ga u izvornom obliku, iako je ono ipak doživjelo revizije prije tiska, od kojih je posljednja nastala četiri godine prije skladateljeve smrti. Unatoč tome, djelo je preživjelo, a Čajkovski je partituru poslao njemačkome pijanistu i dirigentu Hansu von Bülowu, koji je pohvalio njegovu originalnost, plemenitost, snagu i zrelost, prozvivši ga istinskim draguljem i napomenuvši da će mu svi pijanisti biti zahvalni. Koncert je doživio velik uspjeh na prazničnoj izvedbi u Bostonu, u listopadu 1875., uz solista Hansa von Bülowa. Uslijedila je uspješna izvedba u Sankt Peterburgu, a potom i u Moskvi pod vodstvom Nikolaja Rubinsteina, kad je kao solist nastupio skladateljev učenik Sergej Tanjejev. Nakon što su djelo na svoj repertoar uvrstili brojni vodeći pijanisti, i Rubinstein ga je počeo javno izvoditi. *Koncert* je i dalje nailazio na oduševljenje publike, ali i na povremeno neodobravanje kritičara, uglavnom izazvano sveopćom popularnošću. Čajkovski ga je naposljetku posvetio upravo Hansu von Bülowu, koji ga je sa zadovoljstvom izvodio na svojoj američkoj turneji, osiguravši skladatelju popularnost u Sjedinjenim Američkim Državama. Od prvih uspjeha do danas, *Koncert u b-molu* Petra Iljiča Čajkovskog, kao utjelovljenje romantičkoga glasovirskoga koncerta, ostao je jedno od najizvođenijih i najomiljenijih koncertantnih ostvarenja. Doista, u usporedbi s koncertima napisanima ranije u 19. stoljeću, *Koncert* Čajkovskoga monumentalnih je razmjera te ravnopravnih odnosa glasovira i orkestra u izgradnji dojmive dramaturgije djela. Glasovirska dionica iznimno je zahtjevnja te pred solista postavlja visoke tehničke izazove, istodobno zahtijevajući duboku ekspresivnost. Popularnost i privlačnost djela najvećim dijelom duguje očaravajućim melodijskim linijama, karakterističnim za Čajkovskog, te glazbenom sadržaju, koji je vješta simbioza strastvenoga karaktera i naglašene liričnosti. Prvi stavak, *Allegro non troppo e molto maestoso – Allegro con spirito*, počinje veličanstvenim, prepoznatljivim uvodom, s masivnim akordima i širokim melodijskim lukovima. Slijedi tema izvedena iz ukrajinske narodne pjesme, koja vodi do lirske druge teme u kojoj solist preuzima glavnu ulogu. Dramatičnost i strastvenost dominiraju stavkom u kojemu je u prvom planu istraživanje mogućnosti glasovira. Polagani, romantični drugi stavak, *Andantino semplice – Prestissimo*, iznosi nježnu i pjevu prvu temu koju slijedi iskričavi, skercozni središnji dio, utemeljen na francuskoj melodiji *Il faut s'amuser, danser et rire*, pjesmi iz skladateljeva djetinjstva, ujedno omiljenoj njegovoj nekadašnjoj zaručnici, sopranistici Désirée Artôt. Energični, pulsirajući finale, *Allegro con fuoco*, s početnom temom utemeljenom na ukrajinskoj narodnoj pjesmi i kontrastnom temom romantičnoga karaktera, nakon prštave glasovirske kadence, uz virtuozne solističke pasaže te udružene snage solista i orkestra, dovodi skladbu do blistavog zaključka.

Fotografija: Wikimedia

Djelujući u doba Sovjetskoga Saveza, **Dmitrij Šostakovič** (Sankt Peterburg, 1906. – Moskva, 1975.) imao je složen odnos s vladajućom garniturom, doživjevši umjetničku i društvenu izolaciju te dvije javne osude i zabrane izvođenja vlastitih djela. Unatoč tome, bio je vrlo cijenjen i popularan te je za svoje stvaralaštvo primio brojne nagrade i priznanja. Iznimno nadaren, već se kao trinaestogodišnjak upisao na Sanktpeterburški konzervatorij, gdje je studirao glasovir i kompoziciju, diplomiravši svojom *Prvom simfonijom*, op. 10, nakon čije je uspješne praižvedbe postao poznat diljem Europe i Sjedinjenih Američkih Država. Skladajući u mladosti pretežito za kazalište, nakon oštih kritika režima posvetio se koncertnom repertoaru. U njegovu bogatom opusu nalazimo odraze različitih utjecaja i stilova, uz vrsno poznavanje orkestracije koju je često upotpunjavao sebi svojstvenim elementima groteske. Težište Šostakovičeva stvaralaštva počiva na najčešće izvođenim ciklusima od 15 simfonija i 15 gudačkih kvarteta, a dojmpljiva djela stvorio je i na područjima koncerta, opere i filmske glazbe. Na umjetničkom području, Šostakovič je blisko surađivao s nekima od najuglednijih glazbenika svojega doba, poput Jevgenija Mravinskog, Davida Ojstraha i Mstislava Rostropoviča, kao i sa svojim sinom Maksimom, koji su praižveli mnoge njegove skladbe. Posljednjih godina života bio je lošega zdravlja, zbog čega je morao biti u bolnicama i lječilištima, što se odrazilo i na njegova posljednja ostvarenja – dvije simfonije, kasne gudačke kvartete i vokalne cikluse, mračnog, tjeskobnog i bolnog karaktera.

Pod političkim pritiskom skladanja simfonijske ode u znak pobjede, Šostakovič je u proljeće 1945. godine, nakon monumentalne *Sedme* i *Osme simfonije*, na iznenađenje mnogih, ali i razočaranje nekih, napisao djelo u kojem je na sebi svojstven, dvosmislen način obilježio taj povijesni trenutak. **Deveta simfonija u Es-duru, op. 70** jedna je od njegovih skladbi koje u najvećoj mjeri odražavaju obilježja neoklasicizma, relativno sažetoga opsega i skromnije orkestracije, duhovitoga karaktera koji povremeno graniči s podrugljivošću, sarkazmom, ali i tragikomičnim elementima. Šostakovič je osmislio pomalo provokativno, zagonetno ostvarenje, za koje je smatrao da će ga glazbenici rado izvoditi, a kritičari biti skloni njegovoj osudi. Doista, sovjetski kritičari bili su nakon praižvedbe u tadašnjem Lenjingradu, 3. studenoga 1945., pod vodstvom Jevgenija Mravinskog, podijeljenih mišljenja o *Devetoj simfoniji*; dok su je jedni smatrali dojmpljivim, ali ipak jednostavnim djelom, drugi su je opisivali kao nedovoljno dojmpljivu, čak trivijalnu za važan trenutak u kojem su se zahtijevala i očekivala djela većega utjecaja. Budući da simfonija nije bila očekivanoga trijumfalnog, monumentalnog karaktera, sovjetska se vlada 1948. godine ponovno okomila na formalizam, smatrajući djelo suviše elitističkim, estetski nastrojenim i ideološki slabim, istodobno odbacujući naslijeđe klasicizma, nacionalne utjecaje te bilo kakvu povezanost s utjecajima narodne glazbe. Stoga je i Šostakovič ponovno, nakon 1936. godine, postao metom režima, dospjevši na crnu listu, zbog čega je većina njegovih djela bila zabranjena. Unatoč Staljinovu naknadnom popuštanju, skladatelj nije napisao novu simfoniju sve do Staljinove smrti, 1953. godine. *Devetu simfoniju* otvara klasično istkan, energičan prvi stavak *Allegro*, koji slijedi sonatni oblik, podsjećajući na Prokofjevljevu *Klasičnu simfoniju* i obilježja Haydnova stvaralaštva. Slijedi *Moderato*, polagani, melankolični stavak mračnijeg ozračja, utemeljen na plesnom ritmu koji podsjeća na polagani, pomalo posrćući valcer oklijevajućega karaktera i proganjajuće melodijske linije u dionici puhača. Posljednja tri stavka izvode se bez stanke; treći stavak, *Presto*, blistavi je *scherzo* nemirnoga početka, koji potom poprima demonski karakter, no umjesto furioznog vrhunca postupno gubi zamah i iščezava. Slijedi kontrastni, neočekivani *Largo* u stilu Musorgskog, s recitativom u dionici fagota i dojmpljivim nastupima limenih puhača. Živopisna glazbena zbivanja pretaču se u vedru glavnu temu završnice, *Allegretto* – *Allegro*, koja karakterom istodobno podsjeća na ples i koračnicu, privodeći jedno od skladateljevih najdojmpljivijih simfonijskih ostvarenja iznenadnom, silovitom i burnom završetku.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana
Vatroslava Lisinskog, Zagreb
Za nakladnika: Nina Čalopek, ravnateljica
Producentica: Dubravka Bukojević
Urednik: Hrvoje Dečak
Autorica teksta: Bojana Plečaš Kalebota

Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 350 primjeraka
Cijena: 3 eura

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**

24/25

**3. 5. 2025. "NOVI SVIJET"
ORKESTAR MUZIČKE AKADEMIJE
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

DAWID RUNTZ, dirigent

U suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu.

LISINSKI

ZAGREBAČKO GLAZBENO PROLJEĆE

8. – 11. 5. 2025.

STJEPAN ŠULEK

Organizatori:

Pokrovitelji:

www.lisinski.hr

